

Asia: VN/18335/2026

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaaratiedotteesta annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi vaaratiedotteesta annetun lain 5 ja 7 §:n muuttamisesta

Lausunnon antaja pitää erittäin perusteltuna tavoitetta parantaa väestön varoittamista Cell Broadcast -teknologian avulla. Esityksellä voidaan merkittävästi vahvistaa perustuslain 7 §:ssä turvattua oikeutta elämään ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen sekä toteuttaa julkiselle vallalle perustuslain 22 §:ssä asetettua velvollisuutta turvata perusoikeuksien toteutuminen.

Samalla voidaan kuitenkin todeta, että esityksen perusteluissa jää useita valtiosääntöoikeudellisesti merkittäviä kysymyksiä avoimiksi. Näitä kysymyksiä olisi syytä täsmentää ennen lain säätämistä.

1. Perustuslain 2 § – Julkisen vallan käytön lakisidonnaisuus

Esityksessä ehdotetaan, että Häätäkeskuslaitokselle säädetään velvollisuus välittää vaaratiedotteet Cell Broadcast -järjestelmään. Vaikka toimivallasta säädetään laissa, itse järjestelmän teknisestä toteuttamisesta, käyttöedellytyksistä, toimintavarmuudesta sekä mahdollisista poikkeustilanteista ei säädetä juuri lain tasolla.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti korostanut, että julkisen vallan käyttöä koskevan sääntelyn tulee olla täsmällistä ja tarkkarajaista. Esityksessä jää epäselväksi esimerkiksi

millä perusteilla Cell Broadcast jätetään lähettämättä,
kuka vastaa mahdollisesta teknisestä virheestä,
miten toimitaan tilanteessa, jossa järjestelmä ei ole käytettävissä,
missä määrin viranomaisella on harkintavaltaa käyttää eri varoituskanavia.

Tällaiset kysymykset liittyvät suoraan julkisen vallan käyttöön eikä niitä olisi perusteltua jättää pelkästään alemmanasteisen sääntelyn tai hallinnollisten ohjeiden varaan.

2. Perustuslain 6 § ja yhdenvertaisuuslaki

Eesityksen mukaan Cell Broadcast parantaa yhdenvertaisuutta, koska sovelluksen lataamista ei enää tarvita.

Perustelu jää kuitenkin osittain yksipuoliseksi.

Kaikki henkilöt eivät käytä Cell Broadcast -yhteensopivaa päätelaitetta. Lisäksi

vanhemmat matkapuhelimet,
osa toimintarajoitteisista henkilöistä,
kuulovammaiset,
näkövammaiset,
henkilöt, joilla ei ole lainkaan matkapuhelinta,

eivät välttämättä saa varoitusta samalla tavalla kuin muut.

Perusteluissa todetaan yleisluonteisesti, että osa puhelimista sisältää tekstistä puheeksi -ominaisuuden, mutta saavutettavuutta ei arvioida kokonaisuutena eikä tarkastella kohtuullisten mukautusten tarvetta yhdenvertaisuuslain näkökulmasta.

Näin ollen yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi jää osittain puutteelliseksi.

Perustuslain 6 § sekä yhdenvertaisuuslaki edellyttävät, että myös tosiasiallista yhdenvertaisuutta arvioidaan eikä pelkästään muodollista yhdenvertaisuutta.

3. Perustuslain 21 § ja hallintolain hyvän hallinnon periaatteet

Esityksessä keskitytään lähes yksinomaan järjestelmän tekniseen toimintaan.

Sen sijaan siinä ei arvioida

miten virheellinen vaaratiedote korjataan,

kuinka nopeasti virheellinen ilmoitus peruutetaan,

kuka vastaa virheen oikaisemisesta,

miten kansalaisille tiedotetaan mahdollisesta virheellisestä hälytyksestä.

Hyvän hallinnon näkökulmasta viranomaisen toiminnan tulee olla luotettavaa, ennakoitavaa ja asianmukaisesti perusteltua.

Hallintolain palveluperiaate sekä luottamuksensuojaperiaate edellyttävät myös sitä, että viranomaisen antamat viestit ovat mahdollisimman virheettömiä ja että mahdolliset virheet korjataan viipymättä.

Näiden kysymysten arviointi jää esityksessä vähäiseksi.

4. Perustuslain 22 §

Esityksessä katsotaan, että Cell Broadcast toteuttaa julkisen vallan velvollisuutta turvata perusoikeudet.

Arviointi jää kuitenkin osittain keskeneräiseksi.

Perustuslain 22 § merkitsee myös velvollisuutta huolehtia järjestelmän käytännön toimivuudesta.

Esityksessä ei kuitenkaan arvioida esimerkiksi

järjestelmän toimintaa laajoissa verkkohäiriöissä,

kyberhyökkäysten vaikutuksia,

sähkökatkoja,

tukiasemien toimintahäiriöitä,

varajärjestelmien riittävyyttä.

Koska järjestelmän tarkoituksena on toimia erityisesti kriisi- ja poikkeusoloissa, myös näiden tilanteiden arviointi olisi ollut valtiosääntöoikeudellisesti perusteltua.

5. Sääntelyn täsmällisyys

Lakiehdotuksessa lisätään käytännössä vain kaksi sanaa ("Cell Broadcast - väestönvaroitussjärjestelmään"), mutta järjestelmän oikeudellinen sisältö jää lähes kokonaan perustelujen varaan.

Esimerkiksi laista ei ilmene

mitä Cell Broadcast oikeudellisesti tarkoittaa,

milloin sitä käytetään,

milloin sitä ei käytetä,

miten järjestelmän käytöstä päätetään,

miten mahdolliset häiriöt käsitellään.

PeVL on useissa lausunnoissaan korostanut, että perusoikeuksiin vaikuttavan teknologian keskeiset oikeudelliset lähtökohdat tulee ilmetä riittävän selvästi laista eikä pelkästään perusteluista.

6. Vaikutusarvioinnin riittävyys

Vaikka esityksessä arvioidaan vaikutuksia turvallisuuteen, talouteen ja tietosuojaan, vaikutusarviointi jää melko yleiselle tasolle.

Erityisesti puuttuvat arviot

järjestelmän epäonnistumisen vaikutuksista,
väärin hälytysten vaikutuksista,
mahdollisista teknisistä virhetilanteista,
viranomaisvastuun jakautumisesta.

Näillä seikoilla voi olla merkitystä sekä hyvän hallinnon että perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

Yhteenveto

Lausunnonantaja pitää esityksen tavoitetta kannatettavana.

Lakiehdotuksen valtiosääntöoikeudelliset lähtökohdat ovat pääosin hyväksyttäviä.

Esityksen perusteluja olisi kuitenkin syytä täydentää erityisesti seuraavilta osin:

sääntelyn täsmällisyys ja tarkkarajaisuus (PL 2 §),
tosiasiallisen yhdenvertaisuuden arviointi (PL 6 § ja yhdenvertaisuuslaki),
hyvän hallinnon toteutuminen (PL 21 § ja hallintolaki),
julkisen vallan velvollisuus turvata perusoikeudet myös poikkeus- ja häiriötilanteissa (PL 22 §),
järjestelmän teknisten häiriöiden sekä virheellisten vaaratiedotteiden oikeudellinen sääntely.

Edellä esitetyillä täsmennyksillä esityksen valtiosääntöoikeudellinen arviointi olisi johdonmukaisempi ja vastaisi paremmin perustuslakivaliokunnan vakiintunutta lausuntokäytäntöä.

Anh Tran
YDHV lakitiimi